

tem denaru drugokrat govoril. Naših zgodovinskih družb naloga bi najpervlje bila skerbeti, da bi take reči dobile in ohranile, — al one se rajši kavsajo in prepirajo, ko pa da bi skerbele za pospeševanje starinoslovja.

O Vodnikovem spomeniku.

Govorilo se je že mnogo o tej stvari. Častiti gospod Matija Majar želi, naj bi se novci porabili za darila takim učencem naših gimnazij, kateri se slovenskih narečij najmarljiviše učé. Ali vprašati bi kdo utegnil: kateri gimnazij pa je naš? Ali je ljubljanski, ali mariborški ali celjski, ali celjovski, ali novomeški, goriški ali teržaški, kajti množina učencov na vseh gimnazijah je Slovincov? Gimnazij pa je tisti najbolj naš, kateri se z našo slovensko rečjó najbolj pečá. Kdo bi se tedaj derznil soditi, kterege gimnazija učenci so vredniši daril? Vsi imajo enako pravico, ker vsi so Slovenci, pa tudi iz štajarskih, teržaških in mnogih drugih dvajsete in zlatov se je narastel tisti lepi kupček, kterege zovemo: tisoč! Ako bi se delalo po željah gosp. Majarjevih, Ljubljancani gotovo pravdo zgubimo, ker, akoravno je naš gimnazij nemoč obdarovan s slovenskimi učniki, vendar ni čuti, da bi se staroslovenščina tukaj razlagala, — a kamo li ina narečja slavenska! — Pa naj misli gospod Majar, kateri gimnazij že hoče, da je naš, je vendar še družih težav dovolj. Opomnim le tega, da je mnogo učencov, ki ne slové ravno po šolah, pa vendar, kar slovenščino zadeva, zbašejo marsikterege v koš, ki je vsako leto z velicimi pismenki v periohah tiskan. Dvomim, da bi se vedno pri tej sodbi pravica godila.

Kar pa zadeva kamenite in železne „možiceljne“, tudi ne morem biti enacih misel z gosp. Majarjem. Saj so tudi drugi narodi stavili in še stavijo svojim slavnim možem enake spomenike, pa ni jim še noben očital te potrate. Nekak čaroben duh veje okol tacega spomenika, zbuja se visoke in nježne misli v obraženem človeku, ki stoji pred podobo slavnega moža, in „ону уѣуме, камење ќе повикаму.“

Častitemu gosp. Pregel-nu bi djal, da se nam ne spodobi visokemu škofijstvu nalagati poslov, ker ono ima mnogo in važniših reči preskerbovati, kakor po šolah popraševati, kateri zmed učencov je najterdniši v slovenščini. Tak štipendij bi bil tudi kaj reven, in ni prav lahko previditi koristi.

Še mnogo bi se dalo o vsem tem pisati, pa naj povem svoje misli.

Ako hočejo gospodje po vsi sili duševne obresti imeti od teh novcov, naj se razpiše vsako leto ali vsako drugo leto premija za najboljšo izvorno igro, povest, novelo itd. Le po tem načinu je gotovo, da slovensko slovstvo obogati, pa tudi gotovo bo vsak pot le tisti dobil darilo, kateri ga je vreden, in noben nima prednosti, ne Kranjec, ne Štajarc, ne Korošec, ne Primorec. Da bi se mogla odbrati komisija estetično omikanih mož, ki bi dela pisavcov presojevali, je gotovo, kakor tudi, da se jih bo vsak pot več poskusilo, zlate in čast dobiti. Vendar mislim, da perve misli, Vodniku soho (štatu) postaviti, ne smemo prehitro goniti od praga.

Ker „Novicam“ ne ostaja nikdar praznega prostora, sem naznanil le kratko svoje misli. Ljubo mi je vedno, ako me kdo moje zmote prepriča. *)

Josip Novak.

Odgovor.

Gospod Cegnar je unidan v „Glasniku“ zoper naš dostavek zastran kritike veliko pisal; mi bomo na to le malo odgovorili, ker v prazne pravde se spušati nas ni volja, pa nam tudi časa manjka. Tudi nam je častiti gosp. Cegnar sam tako zljajšal odgovor, da nam skor ni družega reči kot: beríte naš dostavek h gosp. Hicingerjevemu spisu v 37. listu „Novic“, in pa gospod Cegnarje v v „Glasniku“ in sodite sami!

Pervič. Ni res, da bi se bili v onem sestavku zoperstavliali zoper kritiko v obče; rekli smo, da hočemo kritiko, — al trezno, umno, prijazno, ki bolj spodbuja in vabi kakor sovraži in odganja. Ustavljamo se le ostri (rauh) in zanikavni (negirender) kritiki, ker taka kritika nima nikjer in nikoli prave pravice, toliko manj pa je primerna mali peščici naših pisateljev. Resno tedaj protestiramo zoper to, da se nam naše dobro prevdarjene in točno izgovorjene besede obračajo narobe. Le pošteno!

Drugič. Nauk, ki nam ga gospod C. o kritiki namerja, ko pravi: „Vidim, da moram povedati, da kritika ne obsega le „gramatike“ in „germanizmov“, to je le obleka itd.“ — smo ga mi že pred njim dali rekši: „Dokler kritikarji naši ne bojo nič družega vedili kakor le gramatiko gosti in pa germanizme grajati ali k večjemu le „per Bausch und Bogen“ kaj psovati, kar ni po njih godu itd.“ — Prosimo tedaj, da naša reč ostane nam. Le pošteno!

Tretjič. Naše, pa ne gosp. Cegnarjeve so besede, „da se je sukala dozdanja naša kritika zgoli ob čerki in gramatiki itd.“, ker mi smo že pred njim rekli: „Čemu tedaj v eno mer le abecedo gosti in gramatiko.“ Terjamo tedaj, da naše nam ostane. Le pošteno!

Četrtič. Odkritoserčna umna kritika, to je kritika ljubeznjiva mati brez strastnih namer, je hvala Bogu! pri nas vsigdar bila. Tako je Cojz pretresal Vodnikove pesme, — tako je Čop pretresal Prešernove pervence, — tako je gospod Navratil razlagal glagole in tako je gosp. Šolar razglasil svoje mnenje zoper to, — tako je gospod Robida pretresel gospod Zalokarjevo „Umno kmetovanje“, tako je presojeval gosp. Rajč gosp. Miklošičeve „berila“ in pa naše, — tako sta gosp. Hicinger in Poženčan pretresla nektere spise Terstenjakove in gosp. Terstenjak njune, — tako smo mi izustili svoje mnenje o bukvah, ki jih izdaja družtvo sv. Mohora itd. itd. Tako je bilo v „Novicah“, tako v „Slovenii“ in marsikterem drugem slovenskem časniku. — Vse to poterjuje naše besede, da „brez kritike (pa prave in umne, našim okoljšinam primerne) nikoli nismo bili.“

Petič. Dokler bo naše slovstvo pogrešalo še sto in sto potrebnih knjig, ne moremo z gosp. C. ukati nad „ne tako malo pešico“ slovenskih pisateljev. Če se on ponaša nad tem, da napišemo leto in dan kakih 120 časnikarskih pól! zadovoljnemu rojaku nočemo greniti njegovega veselja, nam pa mora tudi to dovoliti, da posamnih časnikarskih povestic, pesmic in kaj družega takega drobiža še ne moremo imenovati bogatega slovstva. Mi štejemo pisatelje le po večjih ali samostojnih delih, ker teh nam je potreba kot ribi vode.

Šestič. Popolnoma novica nam je, da bi utegnili Slovenci že Lesinga II. imeti; saj tako bi se gosp. C. besede („ako ga že nimamo“) utegnile razložiti. Da bi mati Slava ne mogla vdrugič roditi Lesinga, nikakor ne dvomimo, saj je tudi nemški Lesing bil naš Lešnik iz slovanske kervi, kar pričuje njegova domovina Kamenec v zgornjih Lužicah in njegovo ime, ki se

spominek in smo vzeli radi tudi pričujoči sestavek in vzamemo vsakega radi, ki pretresa to „offene Frage“, ker vredništvo „Novic“ ni o tej zadevi nič družega kakor eden izmed darovavcov in pa nabiravec darov. Vred.

*) Če smo gospod dr. Toman-ov prvi poziv prav razumeli, je zahteval le spominek tiste verste, kateremu pri nas pravimo „znamenje“ in v ta namen so se darovali darovi. Tega namena (tako saj mi mislimo) ne smemo prezreti. Od druge strani pa je tudi prevdariti: ali z enim tisočem tudi moremo visocega namena vreden spominek iz kamna ali brona napraviti? Iz gotovih skušinj vemo, da ne. In zatega voljo nismo mogli „ad acta“ djati onih dveh nasvetov, ki zahtevajo duševni